

ה' בתשרי תשפ"א, 23.9.2020

גיליון מס' 728

פרשת האזינו

זכות צור ישראל

מאת הרב איתמר הייקין, מכינת רוח השדה

מתוך בטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו לעדות על הכרזה זו, במושב מועצת המדינה הזמנית, על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב, היום הזה, ערב שבת, ה' אייר תש"ח 14, במאי 1948.

שורות אלו חתמו את מגילת העצמאות. מגילה זו הייתה רגע נדיר של אחדות עליו חתמו (כמעט) כל גווני הקשת הפוליטית והחברתית בארץ ישראל של שנת תש"ח, מהקומוניסטים ועד הרוויזיוניסטים, ממאיר וילנר בשמאל הקיצוני, דרך הרב מימון ממזרחי ועד הרב לויין חבר אגודת ישראל. לצערנו רגע הסכמה הזה היה לרגע נדיר מאוד במדינתנו...

אחד הנושאים עליו היו מחלוקות קשות לפני הניסוח הסופי היה הזכרת שם ה' במגילה. החילונים התנגדו לכך מכל וכל, כי לשיטתם הציונות היא פרי מעשה האדם בלבד. מאידך, המפלגות הדתיות לא היו מוכנות לוותר על אזכור שם שמים. הפשרה שנמצאה לבסוף הייתה בנוסח העמום "מתוך בטחון בצור ישראל" והיא אפשרה לכל צד לפרש את הביטוי על פי השקפתה, הדתיים כאחד מכינויו של ריבונו של עולם והחילונים כרוחו של עם ישראל.

אני מבקש להתחקות אחר מקורו של הביטוי המיוחד הזה.

בסוף ברכת "אמת ויציב" ולפני חתימת "גאל ישראל" אנו אומרים את המילים "צור ישראל. קומה בעזרת ישראל. ופדה כנאמך יהודה וישראל" צור משמעותו סלע יסוד, משל לחוזק ותוקף, קיום ויציבות, מעוז ומחסה, ומכאן הפך לכינוי לה' מעוזם ומגינם של ישראל. אך מניין הוא לקוח?

בשירת דוד החותמת את ספר שמואל מופיע הפסוק: "אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים." (שמואל ב כג, ג) הרי שדוד מכנה את ה' בשם "צור ישראל", מבטחם של ישראל. אולם דוד לא היה הראשון להשתמש בכינוי זה. מקורו הוא בפרשתנו, בשירת האזינו. עיון בשירה יגלה שהמילה "צור" ככינוי לקב"ה מופיעה 7 פעמים (ופעם נוספת במשמעות סלע):

"(ד) הצור תמים פעלו פי כל דרכיו משפט ; (יג) וינקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור ; (טו) וישמן שרון ויבעט שמנת עבית פשית ויש אלוה עשהו וינבל צור ישעתו ; (יח) צור ילךד תשי ותשכח אל מחלקך ; (כט) לו חקמו ישפילו זאת; יבינו לאתריתם ; (ל) איכה ירדף אחד אלה וישניו יניסו רבבה אם לא פי צורם מקרם וה' הסגירם ; (לא) פי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים ; (לו) פי ידיו ה' עמו ועל עבדיו יתנחם פי יראה פי אזלת יד ואפס עצור ועזוב ; (לז) ואמר אי אלהימו צור חסיו ב'".

מספר המופעים של המילה מוכיח עד כמה המילה "צור" מהווה ציר מרכזי בשירה. למעשה מעקב אחר הפסוקים אותם ציטטתי ובהם היא מופיעה מקפלים את כל עלילת השיר. תכונותיו של ה' (ד) הטוב שהשפיע על בניו (יג) הפניית עורף של העם כלפי אלוקיו (טו יח) העונש שבא בעקבות זאת בהפקירו אותם לגורלם (ל לא) ולבסוף נחמתו ורחמיו עליהם לאחר שירדו לשפל המדרגה וכמעט הגיעו לנקודות אל חזור (לו).

בפרק הקודם אומר משה: "וְעַתָּה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁימָה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל... וְהָיָה כִּי תִמְצְאוּ אֹתוֹ רְעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעִנְתָּה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ" (לא, יט-כא).

והנה באורח פלא דווקא המחלוקת שנתגלעה בין הדתיים לחילונים והפשרה שנמצאה בשימוש בביטוי "צור ישראל" הן אלה שחילצו את הביטוי הבלתי שגור הזה שבעצם לא היה מדויק יותר ממנו... דווקא המילים "צור ישראל" יצרו זיקה ישירה בין שירת האזינו לתהליכים ההיסטוריים הכבירים אותם ראינו וחוונו מתרחשים לנגד עיננו. המילים "צור ישראל" הם שהפכו את מגילת העצמאות באופן בלתי מודע לכותביה לעדות חיה על התממשות השירה כנבואת משה "וענתה השירה לפניו לעד" ולקיום ההבטחה "כי לא תשכח מפי זרעו". אכן נפלאות דרכי ההשגחה...

נדבך נוסף בגלגולו המופלא של הביטוי והפעם באופן מודע הניחו כותבי התפילה לשלום המדינה:

"אֲבִינוּ שְׂבַשְׂמִים צוֹר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ בְּרַךְ אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית צְמִיחַת גְּאֻלְתָּנוּ."

ונתפלל גם אנו שנזכה וישמע ה' לתפילתנו ובמהרה בימינו יתקיים בנו:

"וַיַּחַד לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל דְּבָרֶיךָ תוֹרָתְךָ וּשְׁלַח לָנוּ מְהֵרָה בְּנֵי דָוִד מְשִׁיחַ צְדָקָה לְפָדוֹת מַחְכֵי קֶץ וְשׁוֹעֲתֶךָ...."

שנה טובה וגמר חתימה טובה!

הרב איתמר חייקין, ראש מכינת "רוח השדה" בארות יצחק.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא. כדי להפסיק יש לכתוב [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il